

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

HOÀNG THỊ THIÊM

**TÍCH HỢP KIẾN THỨC ĐỊA LÍ ĐỊA PHƯƠNG
VÀO DẠY HỌC ĐỊA LÍ LỚP 10
TRUNG HỌC PHỔ THÔNG TỈNH LẠNG SƠN**

Chuyên ngành: Lí luận và phương pháp dạy học Địa lí

Mã số: 60 140 111

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Đinh Trung Quỳnh

Thái Nguyên - 2013

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn này hoàn toàn trung thực và chưa được sử dụng để bảo vệ một học vị nào.

Thái Nguyên, tháng 05 năm 2013

Học viên

Hoàng Thị Thiêm

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình thực hiện luận văn, em đã nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình của các cá nhân, tập thể và các thầy cô giáo trong nhà trường.

Em xin chân thành cảm ơn Ban giám hiệu, Ban chủ nhiệm khoa sau Đại học, Khoa Địa lý cùng toàn thể các thầy cô giáo trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tận tình giảng dạy, hướng dẫn nghiên cứu khoa học và giúp đỡ em trong suốt quá trình học tập tại trường.

Em xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo Tiến sĩ Đinh Trung Quỳnh đã tận tình chỉ bảo em trong quá trình thực hiện luận văn.

Em cũng xin chân thành cảm ơn các cơ quan ban ngành, các trường phổ thông tỉnh Lạng Sơn đã tạo điều kiện thuận lợi cho em trong quá trình thu thập tài liệu và khảo sát thực tế, thực nghiệm sư phạm để thực hiện luận văn.

Trong quá trình thực hiện viết luận văn em đã cố gắng hoàn thiện nhưng sẽ không tránh khỏi thiếu sót. Rất mong được sự góp ý, trao đổi của các nhà khoa học, các thầy cô giáo và các anh chị em học viên để luận văn được hoàn thiện.

Em xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 05 năm 2013

Học viên

Hoàng Thị Thiêm

MỤC LỤC

	Trang
Trang bìa phụ	i
Lời cam đoan	ii
Lời cảm ơn.....	iii
Mục lục	iv
Danh mục các từ viết tắt	vi
Danh mục bảng.....	vii
Danh mục phụ lục.....	vii
MỞ ĐẦU	1
NỘI DUNG	7
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC TÍCH HỢP KIẾN THỨC ĐỊA LÝ ĐỊA PHƯƠNG VÀO DẠY HỌC ĐỊA LÝ LỚP 10 TỈNH LẠNG SƠN.....	7
1. Cơ sở lý luận và cơ sở thực tiễn.....	7
1.1 Cơ sở lý luận	
1.1.1.Vai trò của kiến thức địa lý địa phương.....	7
1.1.2. Kiến thức địa lý địa phương trong chương trình địa lý ở phổ thông	8
1.2. Thực trạng kiến thức địa lý địa phương của giáo viên và học sinh ở trường phổ thông tỉnh Lạng Sơn	10
Chương 2. TÍCH HỢP KIẾN THỨC ĐỊA LÝ ĐỊA PHƯƠNG VÀO DẠY HỌC ĐỊA LÝ LỚP 10 THPT TỈNH LẠNG SƠN.....	21
2.1. Hệ thống kiến thức địa lý lớp 10 THPT	21
2.2. Hình thành khái niệm địa lý chung cho học sinh lớp 10 THPT	24
2.3. Tích hợp kiến thức địa lý địa phương vào dạy học địa lý lớp 10 THPT	29
2.3.1.Khái quát về tích hợp kiến thức vào dạy học và tích hợp kiến thức địa lý địa phương vào dạy học địa lý lớp 10.....	29
2.3.2. Định hướng một số nguyên tắc chung để tích hợp	33
2.4. Một số kiến thức địa lý đặc trưng của tỉnh Lạng Sơn và việc tích hợp vào dạy học địa lý lớp 10 trong tỉnh	38

2.4.1. Kiến thức địa lý đặc trưng tỉnh Lạng Sơn: Nội dung và nguồn tài liệu tham khảo	38
2.4.2. Định hướng một số nội dung và phương pháp dạy học để tích hợp kiến thức địa lý tỉnh Lạng Sơn vào dạy học địa lí lớp 10	54
2.4.3.Thí dụ về tích hợp kiến thức ĐLDP tỉnh Lạng Sơn vào dạy học địa lý lớp 10 ở một số trường THPT của một số huyện trong tỉnh.....	78
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	82
3.1. Mục đích, nhiệm vụ, nguyên tắc của thực nghiệm sư phạm.....	82
3.1.1 Mục đích thực nghiệm sư phạm.....	82
3.1.2 Nhiệm vụ thực nghiệm.....	82
3.1.3 Nguyên tắc tiến hành thực nghiệm sư phạm.....	82
3.2. Tổ chức thực nghiệm dạy học	83
3.2.1. Phương pháp thực nghiệm sư phạm.....	83
3.2.2 Đối tượng thực nghiệm sư phạm.....	83
3.2.3. Tiêu chí đánh giá, xếp loại	85
3.2.4.Cách xử lí kết quả thực nghiệm sư phạm.....	85
3.3. Phân tích, đánh giá kết quả thực nghiệm sư phạm.....	86
3.3.1. Phân tích diễn biến các giờ dạy và kết quả các bài kiểm tra lần 1 của lớp thực nghiệm và lớp đối chứng, Bài 15: “Thuỷ quyền. Một số nhân tố ảnh hưởng tới chế độ nước sông. Một số sông lớn trên thế giới”	86
3.3.2. Phân tích diễn biến các giờ dạy và kết quả các bài kiểm tra lần 2 của lớp thực nghiệm và lớp đối chứng Bài 24 “ <i>Phân bố dân cư, các loại hình quần cư. Đô thị hoá</i> ”	92
3.3.3 Phân tích diễn biến các giờ dạy và kết quả các bài kiểm tra lần 3 của lớp thực nghiệm và đối chứng bài 37: “ <i>Địa lí các ngành giao thông vận tải</i> ”	98
3.4. Đánh giá chung về thực nghiệm sư phạm.....	104
KẾT LUẬN.....	107
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	109
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

Các từ viết tắt	Viết đầy đủ
GD&ĐT	Giáo dục và đào tạo
ĐLDP	Địa lý địa phương
THPT	Trung học phổ thông
THCS	Trung học cơ sở
GV	Giáo viên
HS	Học sinh
TN	Thực nghiệm
ĐC	Đối chứng
SGK	Sách giáo khoa
PPDH	Phương pháp dạy học

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1. Tổng hợp kết quả khảo sát thực trạng nắm kiến thức địa lí địa phương lớp 10 của học sinh phổ thông tỉnh Lạng Sơn.....	15
Bảng 1.2. Tổng hợp kết quả khảo sát thực trạng nắm kiến thức địa lí địa phương lớp 11 của học sinh phổ thông tỉnh Lạng Sơn.....	17
Bảng 1.3. Tổng hợp kết quả khảo sát thực trạng nắm kiến thức địa lí địa phương lớp 12 của học sinh phổ thông tỉnh Lạng Sơn.....	18
Bảng 1.4: Tổng hợp kết quả thăm dò tình hình sử dụng kiến thức địa lí địa phương vào dạy học địa lí lớp 10 ở các trường THPT tỉnh Lạng Sơn	19
Bảng 3.1. Danh sách các trường và giáo viên tham gia TNSP	84
Bảng 3.2: Danh sách các lớp và số lượng học sinh tham gia thực nghiệm	84
Bảng 3.3 Thống kê số lượng học sinh trả lời đúng bài kiểm tra 15 phút số 1 giữa lớp thực nghiệm và đối chứng	87
Bảng 3.4 So sánh kết quả kiểm tra lần 1 lớp thực nghiệm và đối chứng	89
Bảng 3.5 Kết quả kiểm tra lần 1 của lớp thực nghiệm và lớp đối chứng.....	90
Bảng 3.6 Thống kê số lượng học sinh trả lời đúng bài kiểm tra 15 phút số 2 giữa lớp thực nghiệm và đối chứng	93
Bảng 3.7 So sánh kết quả kiểm tra lần 2 lớp thực nghiệm và đối chứng	94
Bảng 3.8 Chất lượng kiểm tra lần 2 của lớp thực nghiệm và đối chứng.....	96
Bảng 3.9 Thống kê số lượng học sinh trả lời đúng bài kiểm tra 15 phút số 3 giữa lớp thực nghiệm và đối chứng	99
Bảng 3.10 So sánh kết quả lớp thực nghiệm và lớp đối chứng lần 3	101
Bảng 3.12 Tổng hợp kết quả qua 3 lần kiểm tra	105

DANH MỤC PHỤ LỤC

STT	Tên phụ lục
1	Bài soạn: Tiết 15- Bài 15: Thủy quyền. Các nhân tố ảnh hưởng tới chế độ nước sông
2	Bài soạn: Tiết 27- Bài 24: Phân bố dân cư. Các loại hình quần cư. Đô thị hoá
3	Bài soạn: Tiết 43 – Bài 37: Địa lí các ngành giao thông vận tải
4	Phiếu thăm dò ý kiến: Về việc tích hợp kiến thức địa lí địa phương vào dạy học địa lí lớp 10 THPT (dành cho các giáo viên THPT)
5	Phiếu khảo sát 1: Về thực trạng hiểu biết kiến thức địa lí địa phương của học sinh lớp 10 THPT tỉnh Lạng Sơn
6	Phiếu khảo sát 2: Về thực trạng hiểu biết kiến thức địa lí địa phương của học sinh lớp 11 THPT tỉnh Lạng Sơn
7	Phiếu khảo sát 3: Về thực trạng hiểu biết kiến thức địa lí địa phương của học sinh lớp 12 THPT tỉnh Lạng Sơn
8	Phiếu khảo sát kết quả học tập lần 1: Bài 15. Thủy quyền. Các nhân tố ảnh hưởng tới chế độ nước sông
9	Phiếu khảo sát kết quả học tập lần 2: Bài 24. Phân bố dân cư. Các loại hình quần cư. Đô thị hoá.
10	Phiếu khảo sát kết quả học tập lần 3: Bài 37. Địa lí các ngành giao thông vận tải

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Địa lý địa phương (Tỉnh, thành phố, quê hương của học sinh) là bộ phận quan trọng và có liên quan mật thiết với địa lý tổ quốc và các vùng lãnh thổ. Kiến thức địa lý địa phương, tỉnh, huyện, xã, khu phố...vv, có vai trò rất quan trọng đối với học sinh:

Là một trong những cơ sở tạo nên sự hiểu biết về thiên nhiên, kinh tế, con người của quê hương. Qua đó tăng cường tình yêu quê hương xứ sở của mình như nhà văn Xô Viết vĩ đại I. Erenbuar đã nói “Tình yêu quê hương đất nước phải được bắt nguồn từ tình yêu đối với sự vật, hiện tượng gần gũi, thân quen nơi xóm, làng của mình và chúng ta chỉ thực sự yêu chúng khi hiểu biết sâu sắc về chúng”

Là nguồn kiến thức để hiểu và nắm chắc kiến thức địa lý đại cương, địa lý thế giới và địa lý tổ quốc thông qua những kiến thức thực tế.

Tuy vậy việc dạy và học Địa lí địa phương (ĐLDP) ở trường phổ thông còn một số hạn chế. Bố chí thời lượng còn rất ít: chỉ gồm có 6 tiết trong toàn bộ chương trình địa lí ở trường phổ thông: Bài 44 (Địa lý lớp 8), Bài 41,42,43 (Địa lý lớp 9), Bài 44,45 (Địa lý lớp 12)

Kiến thức ĐLDP rất phong phú và thiết thực đối với đời sống của học sinh nhưng do hạn chế về năng lực, phương tiện dạy học nên kiến thức ĐLDP của học sinh rất nghèo nàn. Do đó cần phải tìm ra các hình thức biện pháp để tăng cường, bổ sung kiến thức ĐLDP cho học sinh. Một trong các biện pháp mang lại hiệu quả cao đó là tích hợp kiến thức ĐLDP trong quá trình dạy học địa lý lớp 10.

Tình hình dạy và học kiến thức ĐLDP ở các trường THPT của tỉnh Lạng Sơn còn nhiều hạn chế vì vậy tôi chọn đề tài: ***“Tích hợp kiến thức địa lí địa phương vào dạy học địa lí lớp 10 THPT tỉnh Lạng Sơn”***

Tác giả của đề tài này mong muốn nghiên cứu hình thức tích hợp kiến thức địa lí địa phương vào dạy học địa lí lớp 10. Qua đó bổ sung và làm phong phú hơn kiến thức địa lí quê hương cho học sinh những công dân tương lai của tỉnh.

Đây sẽ là công việc thiết thực cho bản thân trong quá trình dạy học địa lí lớp 10 và là tài liệu tham khảo bổ ích cho giáo viên địa lý trong tỉnh nói riêng và giáo viên địa lý nói chung.

2. Mục đích nghiên cứu

- Giúp học sinh nắm kiến thức địa lí lớp 10 vững chắc thông qua việc vận dụng kiến thức ĐLDP.
- Bổ sung và làm phong phú kiến thức ĐLDP cho học sinh các trường phổ thông tỉnh Lạng Sơn.
- Làm cho bài giảng địa lí có sức thuyết phục, gây được niềm hứng thú, tính tích cực học tập của học sinh.
- Góp phần giáo dục tình yêu quê hương, đất nước cho học sinh trong tỉnh

3. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Trình bày đặc điểm kiến thức địa lí 10 và con đường hình thành kiến thức cho học sinh
- Nghiên cứu cơ sở lí luận và thực tiễn của việc tích hợp kiến thức ĐLDP vào dạy học địa lí 10 THPT tỉnh Lạng Sơn
- Đưa ra một số định hướng và phương pháp tích hợp kiến thức ĐLDP tỉnh Lạng Sơn vào dạy học địa lí lớp 10 để chứng minh cho lí thuyết của đề tài.
- Tư vấn và lấy một số ví dụ tích hợp kiến thức ĐLDP cho giáo viên các trường phổ thông ở các huyện trong tỉnh.
- Thăm dò ý kiến và thực nghiệm sư phạm để xác định kết quả nghiên cứu của đề tài.

4. Giới hạn nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu tích hợp kiến thức ĐLDP vào dạy học địa lý lớp 10 ở trường THPT tỉnh Lạng Sơn